

Wethouders, ICT en onderwijs

Inhoud	Voorwoord	3
	1 Almere <i>-Wethouder Haanstra</i>	5
	2 Amersfoort <i>-Wethouder Eerdmans</i>	9
	3 Den Haag <i>-Wethouder Heynen</i>	13
	4 Enschede & Meppel <i>-Wethouder Helder & Zwaan</i>	17
	5 Hellendoorn <i>-Wethouder Bakker</i>	21
	6 Maastricht <i>-Wethouder Depondt-Olivers</i>	25
	7 Tilburg <i>-Wethouder Van Herwijnen</i>	29
	Colofon	32

Goed onderwijs is essentieel wil Nederland een toonaangevende kenniseconomie worden. Bij de veranderingen in de onderwijssector is een effectief en efficiënt gebruik van moderne Informatie- en Communicatietechnologie van wezenlijk belang.

Het onderwijsveld is zelf volledig verantwoordelijk voor de integratie van Informatie- en Communicatietechnologie (ICT). Scholen zijn autonoom, het gaat om vernieuwing van onderaf.

In de praktijk blijkt het met name voor scholen in de sectoren PO en VO geen eenvoudige opgave om als individuele school ICT ook daadwerkelijk op duurzame wijze te implementeren en zowel onderwijsinhoudelijk als bedrijfseconomisch een goed rendement te halen uit de investeringen in ICT. Schaalgrootte en schaarse kennis en expertise zijn daarvoor de belangrijkste oorzaken.

In toenemende mate kiezen scholen dan ook voor onderlinge samenwerking om de integratie van ICT aan te pakken. Gemeenten spelen daarbij vaak een goede rol. Een kleine 3000 scholen zijn al betrokken bij een vorm van samenwerking op ICT gebied.

In deze brochure zijn wethouders aan het woord over de achtergrond en rol van hun gemeente bij de samenwerking met scholen op het terrein van ICT. Dit geeft een rijke schakering aan praktijkvoorbeelden van gemeenten die op enige wijze zijn betrokken bij de integratie van ICT in het onderwijs. Aanknopingspunten voor die betrokkenheid zijn o.a.:

- het toerusten van de burgers voor de kennis- en informatiesamenleving;
- het bevorderen van de communicatie- en participatiemogelijkheden van de burgers door een goede lokale ICT infrastructuur;
- gemeentelijke onderwijsachterstanden (GOA);
- een stevig lokaal onderwijsbeleid.

Ict op School is er zich van bewust dat iedere lokale situatie anders is en de voorbeelden in deze publicatie niet een volledig en dekkend beeld geven van de mogelijkheden. Hopelijk biedt de in deze brochure geboden praktijkervaring wel een stimulans om daar, waar dat nog niet aan de orde is, samenwerking tussen gemeente en scholen op de agenda te zetten.

Ict op School wil de wethouders die hebben meegewerkt aan deze publicatie daarvoor bedanken.

“Maak gebruik
van de omstandigheden”

Interview met wethouder van onderwijs, stedelijk beheer en emancipatie mevrouw Johanna Haanstra. Zij is wethouder sinds april 2002.

Almere kent 76 basisscholen, 4 vo-scholen met 6 locaties, een ROC en een aantal Hbo-instellingen.

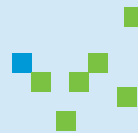

Almere is een stad met heel veel jonge mensen. Maar liefst 27 procent van de bevolking is leerplichtig. Het landelijk percentage bedraagt ongeveer 18 procent.
Haanstra: "Wij zijn een stad met een moderne signatuur. Een stad die nadenkt over de toekomst. Nu heeft Almere 165.000 inwoners maar we zijn aan het nadenken over een stad van 400.000 mensen. Bovendien hebben we het voordeel dat we letterlijk en figuurlijk de ruimte hebben om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Wanneer je ergens een nieuwe wijk neerzet zou je toch wel zot zijn als je niet goed nadenkt over bekabeling en de snel voortschrijdende ontwikkelingen op het gebied van ICT. We leggen nu in nieuwe wijken ook fiber to the home aan."

Maak gebruik van de omstandigheden

Haanstra: "Voor heel veel inwoners is ICT en alles wat daar bij hoort vanzelfsprekend. Als je naar de toekomst kijkt dan zal ICT een veel grotere plaats innemen dan mijn generatie zich ooit had kunnen voorstellen. Gelukkig hebben we dat als gemeente ook voorzien en op die ontwikkelingen beleid gezet. In 1997 is het eerste project met betrekking tot ICT en school van start gegaan. In 2000 hebben we als gemeente bewust meegedaan om de subsidie voor het project Kenniswijk te verkrijgen. Die subsidie is naar Eindhoven gegaan, maar het voorwerk hadden we wel gedaan. We hebben ons toen afgevraagd: waarom gaan we niet gewoon proberen om zoveel mogelijk van die zaken te realiseren. Tegelijkertijd heeft de vestiging van SARA uit Amsterdam meegespeeld. We zagen om ons heen nogal wat problemen met het beheer. Wat doe je als je beheer afhankelijk is van 1 persoon en die persoon wordt ziek? Het is maar een voorbeeld, zo zijn er echter talloze te bedenken waarom je het beheer bij de scholen weg moet halen en uitbesteden aan een organisatie die daarvoor goed gekwalificeerd is. Sara heeft al langer ervaring met het op afstand beheren van computernetwerken. Kortom, we hebben goed gebruik gemaakt van de omstandigheden."

De gemeente heeft alle kosten voor de bekabeling en de computers in zowel het openbaar als het bijzonder onderwijs voor haar rekening genomen. Het behelst een bedrag van 3,2 miljoen euro. Dit bedrag is over 2 jaar uitgesmeerd. In november 2002 was de laatste school voorzien van een kabelaansluiting. Er is scholing geweest zodat op iedere school docenten zijn die kunnen omgaan met de apparatuur. Voor Almere is de belangrijkste reden om zoveel geld te investeren in ICT duidelijk: creëer maximale kansen voor alle kinderen.

Beertjesprogramma

Waar het nu om gaat is dat het aanbod van educatief ICT-materiaal voldoende is. Haanstra constateert dat het aanbod vanuit de uitgevers momenteel nogal mager is. Om die reden wordt in Almere druk geëxperimenteerd met zelf ontwikkelde lesprogramma's waarin ICT wordt toegepast. Ze vertelt enthousiast over een aantrekkelijk programma met beertjes dat op de basisscholen wordt gebruikt. De beer is de drager van informatie. De leerlingen mailen naar andere scholen wat de beer op de gastschool allemaal beleeft. Spelenderwijs leren de kinderen allerlei praktische vaardigheden. Uit onderzoek blijkt dat de leerlingen zich er ook zeer bij betrokken voelen. Het is een goed voorbeeld hoe leerlingen via de computer in contact komen met andere leerlingen.

De gemeente legt de verantwoordelijkheid voor gebruik en invulling bij de schoolbesturen. Haanstra heeft geen beeld in hoeverre de besturen de scholen vrijlaten. De gemeente heeft in ieder geval geen restricties gesteld.

Middengroepen

Almere heeft niet alleen een bijzondere bevolkingsopbouw wat leeftijd betreft. Veel middengroepen uit met name Amsterdam zijn naar Almere getrokken. Ook grote groepen met een niet-westerse achtergrond. Opvallend is dat allochtonen in deze gemeente niet tot de achterstandsgroeperingen behoren. Haanstra: "Op straat en in de statistieken zie je kleur maar daar mag je niet zo maar conclusies aan verbinden voor het onderwijs."

Het aantal leerlingen dat van het basisonderwijs naar het VMBO gaat is hoger dan het landelijke gemiddelde. Haanstra: "Wij missen de top. Er is ook relatief een groot aantal Mbo-opgeleiden in Almere en dat correspondeert ook met die opbouw. Het is een wat platte samenleving. Waar overigens niets mis mee is!"

Ruimte

Zoveel ruimte als in de grond en de openbare ruimte beschikbaar was zo weinig was er vaak in de scholen. Maar alle scholen wilden zo graag ICT dat ze daar veel voor over hadden. Kasten die als werkruimten voor remedial teachers waren bestemd werden omgetoverd tot serverruimten. Lokalen werden opnieuw ingedeeld zodat de computers geplaatst konden worden. De groei van Almere is dermate groot dat de gemeente per jaar 60 lokalen extra moet bouwen. Dat levert wel eens problemen op wat ICT betreft wanneer het om noodlokalen gaat.

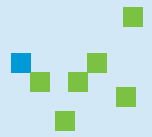
Almere Kennisstad

"Zeker vanuit Almere Kennisstad zullen we de aanjaagfunctie blijven vervullen", stelt Haanstra. "Dat is breder dan alleen onderwijs. Almere Kennisstad is een samenwerkingsverband tussen een aantal publieke en private partijen. Die partijen hebben geld in een fonds gestort en daaruit worden allerlei projecten gefinancierd. Binnen de gemeente zijn er ook ambtenaren die we specifiek belast hebben met een aanjaagfunctie voor ICT in het onderwijs. Wat het gebruik betreft, we nemen graag kennis van de problemen waar scholen tegen aanlopen om ze vervolgens te helpen. In het kader van Kennisstad hebben we inmiddels een groot aantal interessante projecten opgestart. De scholen moeten nu eerst gaan ontdekken wat er allemaal mogelijk is met ICT."

Almere heeft het instituut voor information engineering, onderdeel van de Hogeschool van Amsterdam. Almere zoekt bij het aantrekken van Hbo-instellingen ook relaties met de economische ontwikkelingen. Deze studie leidt mensen op tot adviesdeskundigen die bedrijven adviseren bij informatietechnologie. Het sluit perfect aan op het project Kennisstad.

Haanstra: "De uitdaging voor ons is om naar opleidingen te zoeken die goed aansluiten bij wat de stad is en wat je wilt met de economische ontwikkeling. En dat ICT een belangrijke rol daarin speelt is duidelijk."

Hoewel de opleidingen breder georiënteerd zijn dan alleen ICT, stelt de wethouder dat het geweldig zou zijn wanneer je eens (beter) nadenkt over wat ICT bijvoorbeeld voor de zorg kan betekenen. Dit soort verbindingen maakt Almere bewust bij het bepalen van beleid. Want een brede kijk op ICT is niet alleen voor leerlingen interessant maar is ook voor docenten en organisatie minstens zo belangrijk.

Toekomst

Haanstra: "Onze belangrijkste taakstelling is de uitbouw van de infrastructuur voort te zetten en die te blijven faciliteren. Daarnaast moeten we gesprekspartner blijven als het gaat om goede toepassingen voor ICT te vinden. Want van de noodzaak van ICT is iedereen wel doordrongen. Niet voor niets wordt onderwijs langzamerhand door alle bewoners genoemd als 1 van de speerpunten die de nieuwe regering op de agenda zou moeten zetten. Dat ondersteun ik. Kinderen die van school komen moeten ook werkelijk toegerust zijn met de kennis om zelfstandig in het leven te kunnen staan. Dat gaat verder dan ICT maar ICT is wel een heel belangrijk onderdeel ervan."

Kansen voor alle kinderen

Interview met wethouder van onderwijs, dagindeling en woonruimteverdeling mevr. Gerda Eerdmans. Zij is wethouder sinds april 2002.

Amersfoort is met meer dan 130.000 inwoners de 17de stad van Nederland. Er zijn 43 basisscholen met 53 locaties, 13 vo-scholen met 20 locaties, twee ROC's en een aantal Hbo-instellingen.

De Amersfoortse kei is een icoon in ons land. Met het ICT-project Keiwijs verwijst de gemeente bewust naar deze icoon. Het project Keiwijs is in 2001 gestart en zal in eerste instantie 4 jaar duren. De gemeente stelt per jaar 227 duizend euro voor Keiwijs beschikbaar. Eerdmans: "We hebben concrete doelen geformuleerd. Als eerste: in alle Amersfoortse scholen voor primair onderwijs moeten de faciliteiten aanwezig zijn die een succesvolle introductie van ICT ondersteunen. Die ondersteuning geldt behalve de scholen ook het onderwijssysteem. De tweede doelstelling: de expertise van docenten moet op peil gebracht worden, anders gezegd: wat doe je nu vooral wél en wat vooral niet met

ICT. De gemeente vervult bewust een ondersteunende rol zodat de scholen niet alles zelf hoeven uit te zoeken. Daarbij wil ik graag opmerken dat het inleveren van een stukje autonomie van scholen en/of besturen niet aan de orde is. De derde doelstelling is om scholen te helpen hun onderwijsvisie met betrekking tot ICT beter op de rol te krijgen. Scholing is belangrijk maar kennis en deskundigheid ook."

Kansen voor alle kinderen

De gemeente Amersfoort stopt zoveel ICT in haar beleid omdat ze van mening is dat alle kinderen die onderwijs volgen een kansrijke positie moeten hebben. "Wanneer elke basisschool dezelfde goede ICT-voorzieningen heeft, schep je als gemeente een belangrijke voorwaarde. Je zorgt er namelijk voor dat alle kinderen op een zinvolle manier kunnen kennismaken met ICT en er mee leren omgaan. Want buiten de muren van het klaslokaal zijn de kansen tamelijk divers. En iedereen weet dat goed primair onderwijs fundamenteel is voor de verdere schoolloopbaan en dus voor de maatschappelijke carrière", aldus de wethouder.

Met het beschikbare geld heeft de gemeente Amersfoort een centraal punt ingericht om het onderwijs te ondersteunen. Zoals gezegd, bedoeld om de scholen gedeeltelijk te ontlasten.

Resultaten Keiwijs

Met Keiwijs zijn tot nu toe de volgende zaken gerealiseerd. Alle scholen hebben nu een netwerk. De gemeente heeft het geld niet in de netwerken zelf gestoken maar de scholen geadviseerd en ondersteund. Zoals in alle grote steden is er ook in Amersfoort sprake van diversiteit. Zo waren er enkele scholen die al een netwerk hadden, andere daarentegen hadden nog vrij weinig. Nu zijn alle scholen behoorlijk

voorzien. Met de scholing van het personeel hebben de Hogeschool Domstad en de Onderwijsbegeleidingsdienst zich inmiddels uitgebreid beziggehouden. Momenteel is men druk bezig om de scholen een visie op beleid te laten ontwikkelen. Amersfoort heeft de insteek gekozen om aan te sluiten bij het landelijke project Grassroots van het ministerie van OC&W naar een voorbeeld uit Canada.

Subsidie

Beleidsambtenaren van OC&W en medewerkers van Stichting Ict op school die de studiemiddagen van Keiwijs in voorjaar 2002 bezochten, waren onder de indruk van Keiwijs en de aandacht voor toepassing van ICT in de praktijk. Met name door de ontwikkeling van de Keistenen sluit het Keiwijs-project goed aan bij het beleid van OC&W. Daarom werd er geadviseerd een subsidieaanvraag in te dienen. Het ministerie heeft de aanvraag gehonoreerd. Concreet betekent dit dat het Keiwijs-project voor het jaar 2003 100.000 euro ontvangt. Daarvan is 80 procent bedoeld voor de scholen en 20 procent voor ondersteuning.

Keistenen

Speerpunt voor dit schooljaar is het laten uitvoeren van kleine ICT-projecten, de zogenaamde Keistenen. Voor de zomervakantie van 2002 hebben enkele scholen acht Keistenen-plannen ingediend. Een digitale camera was hun beloning. De verwachting is dat in april 2003 zo'n negentig plannen zullen zijn ingediend.

De wethouder wil in eerste instantie met de Keisteen-projecten bereiken dat docenten met eenvoudige producten als PowerPoint en paint al veel kunnen doen zonder gebruik te maken van peperdure software. "Als je met simpele middelen ICT effectief weet te gebruiken in de klas dan ben je goed bezig. Het is logisch dat wat je doet wel moet aansluiten bij de onderwerpen waarmee de kinderen bezig zijn."

Het Amersfoortse bedrijfsleven

De gemeente Amersfoort ziet voor zichzelf bewust een rol weggelegd als aanjager van ICT-beleid. In dat licht bezien is de visie om, waar mogelijk, het Amersfoortse bedrijfsleven te betrekken een logisch vervolg. Zo zijn er Amersfoortse bedrijven in de arm genomen voor ICT-advies, de bouw van de website (www.keiwijs.nl) en de aankoop van digitale camera's.

Samenwerkingsverbanden

Voor de basisscholen worden bijeenkomsten in het kader van het Keiwijs-project georganiseerd om te leren van elkaars ervaringen en mee te denken over Keisteen-projecten. In het begin was er enige aarzeling. Niet zo verwonderlijk volgens de wethouder, want er komt al zoveel op leerkrachten af. Nu doet iedereen enthousiast mee. Met de vo-scholen is men nog niet zo ver gevorderd, daarentegen is men met ROC De Amerlanden wel een eind op streek.

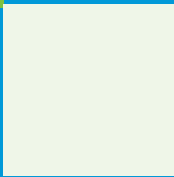
Er zijn geen contacten met buurgemeenten wat betreft dit project. Eerdmans: "We spelen geen kiekeboe maar de situatie in de buurgemeenten is een totaal andere. Nu de resultaten zichtbaar worden is het zinvol om deze ook eens aan de buurgemeenten te presenteren zodat zij daar weer hun voordeel mee kunnen doen."

Beheer

Het beheer hangt samen met het systeem dat de scholen zelf gekozen hebben. Het bedrijf dat de computers levert, verzorgt ook vaak het beheer. Elke school heeft een eigen beheerscontract gesloten. De wethouder zegt dat er geen budgetafspraken gemaakt zijn. De gemeente heeft niet alles in een pot gegooid en vervolgens bepaald hoe het geld besteed mag worden. De scholen mogen zelf beslissen. Uiteraard verlangt de gemeente wel een rapportage.

Kennissatelliet

In Amersfoort zijn enkele nieuwe hbo-opleidingen op het gebied van ICT. Deze opleidingen zijn gekomen in het kader van Kennis Satelliet Amersfoort (een samenwerking tussen Hogeschool van Utrecht, Hogeschool de Horst, Hogeschool Dierenoord, en de Amersfoortse ROC's de Amerlanden en ASA). De wethouder beoogt het voortgezet onderwijs voor deze opleidingen te interesseren. Want wellicht is er een win/win situatie te creëren. Eerdmans: "Studenten van die opleidingen hebben heel veel belang bij praktijkvoering. Waarom zouden scholen daar niet iets aan kunnen hebben. Studenten van ROC doen nu al bepaalde zaken in het basisonderwijs. Voor de toekomst zijn dat kansrijke situaties. Met Keiwijs zal het ICT-fundament bestlist stevig zijn".

“Je moet uitgaan van het haalbare.”

Den Haag heeft in vier jaar tijd een reuzenstap gezet op het gebied van ICT in het onderwijs. Samenwerking binnen het onderwijs bleek even moeilijk als essentieel om gezamenlijk vooruitgang te boeken. Aan het woord is de heer Pierre Heijnen, wethouder van onderwijs, sociale zaken, werkgelegenheid en integratie. Dat besturen hun eigen ingang willen hebben tot de Haagse onderwijs portal, de HOP, daar heeft Heijnen zich bij neergelegd: "Je moet uitgaan van het haalbare, hebben we geleerd".

Het Haags Onderwijscentrum

Het initiatief voor een forse slinger aan de introductie van ICT in het onderwijs kwam vier jaar geleden van de gemeente Den Haag. "Het onderwijs liep echt jaren achter", zegt Heijnen nu. Een meevaller - het energiebedrijf werd verkocht - zorgde ervoor dat er tien miljoen gulden (4,5 milj. euro) extra beschikbaar kwam voor I-visie '98, het beleidsplan voor het Haagse onderwijs. Opgericht werd Technotalent voor het voortgezet onderwijs en Edulab met voorbeeldklassen. Heijnen geeft het recept prijs waardoor het I-onderwijstraject voorspoedig is verlopen: "Het Haags Onderwijscentrum (HCO) heeft de coördinatie gevoerd. Dat alles op een centrale plaats is samengebracht is een sterk punt gebleken. De lokalen voor de toekomst en de software-catalogus, inclusief beoordelingen en aanbevelingen, zijn te vinden binnen het HCO. Dat is onder één dak in het Onderwijs Informatie Centrum te vinden".

De gemeente faciliteert

Heijnen heeft ondervonden dat schoolbesturen niet altijd van harte samen optrekken. Heijnen: "We hebben op de Haagse Onderwijs Portal (HOP) gestreefd naar één loket. Dat is niet gelukt. Daar heb ik me bij neergelegd." De wethouder hoeft niet lang na te denken waarom andere schoolbesturen, zoals de katholieke Lucas, een eigen vinger in de pap wilden houden. "In een stad als Den Haag zijn die besturen zo groot en selfsupporting, dat ze een gemeente niet nodig denken te hebben. Je moet uitgaan van het haalbare, hebben we geleerd."

De wethouder signaleert een frappant verschil tussen het primaire en voortgezet onderwijs: "De basisscholen staan meer onder het gezag van een bestuur dan de grote scholen voor voortgezet onderwijs. In het VO is men onafhankelijker. Daar is 95% gestandaardiseerd." Heijnen laat er snel op volgen: "Het laatste wat je moet doen is iets opleggen. Dat werkt niet. Daarom blijf ik aan de faciliterende kant. Als scholen zeggen: sorry in mijn situatie ben ik er nog even niet aan toe, we hebben het te druk met het oplossen van het lerarentekort of we zijn bezig met nieuwbouw, dat respecteer ik."

De stand van zaken

Al met al is er nu een voor Nederland unieke onderwijsportal ontstaan. Heijnen: "Dat hebben we natuurlijk niet alleen verwezenlijkt. Digitaal Leren en het samenwer-

kingsverband Accessium waarin nl.tree en Siemens participeren hebben veel tot stand gebracht." De wethouder kan met enige trots zeggen dat de via het HOP aan geboden software voor Haagse scholen gratis is. "Zoals de methode 'Horen, zien en schrijven'. Dat is een goed werkende taalmethode voor zij-instromende leerlingen. In de catalogus is vanzelfsprekend niet alleen eigen werk te vinden. Er zijn inmiddels honderden titels beschikbaar."

De portal moet gezien worden als een exclusief digitaal gebied voor het Haagse onderwijs. Scholen kunnen gebruikmaken van verschillende administratieve mogelijkheden. Daarnaast kunnen er lesmethoden van betrokken worden en kunnen docenten er informatie uitwisselen. Voor leerlingen is de HOP onder meer de toegang tot het internet. Heijnen: "Voor ons is van belang dat het een Haagse onderwijsportal is. Dan kun je ook lokale initiatieven ontplooiën. Zoals op het gebied van sport of cultuur". Het kan de Haagse scholen ook een stuk efficiënter doen werken. Heijnen: "Neem het Bovo-project voor de aansluiting basis- naar voortgezet onderwijs. Als ik sommige scholen binnenkom zie ik nog steeds kasten met dossiers. Die gegevens moeten toch in de HOP beschikbaar zijn. Zeker als je na twee jaar gaat kijken hoe het zo'n leerling in het VO is vergaan".

Zover is het nog niet. Een flink aantal aangekondigde mogelijkheden zijn nog niet beschikbaar. Heijnen: "Als ik terugkijk, zou ik zeggen: we zijn iets te vroeg begonnen. We hadden de gebruikers iets eerder moeten laten meedenken over wat ze van de portal verwachten. De portal had bij de start al meer ontrold moeten zijn. Maar we zijn nu op de goede weg".

Heijnen is erg blij met de inbreng van hogeschool IN Holland. De nadruk die de pabo op ICT legt heeft een positieve invloed op het Haagse onderwijs. "Wanneer die studenten eenmaal voor de klas komen zullen ze hun eisen gaan stellen aan het gebruik van ICT binnen de school. Dat zal de besturen een extra stimulans om er tegenaan te gaan. Anders plaats en ze zichzelf bij het werven van nieuwe docenten buiten de arbeidsmarkt."

De wethouder wil niet direct om meer geld vragen van het ministerie van OCW. Hoewel het onderwijs met grote vreze de uitwerking van de nieuwste begroting afwacht. Vermoedelijk moeten de scholen het doen met een derde minder inkomsten voor ICT. Heijnen: "Minister Ritzen gokte te veel op voorhoedescholen, zijn opvolger Hermans liet wel erg veel aan de scholen over. We hopen dat de huidige minister Van der Hoeven samenwerkingsclusters wil stimuleren, zoals ons HCO dat het ICT binnen het onderwijs coördineert". Die regionale bundeling is de sleutel naar het succes, is de overtuiging van Heijnen.

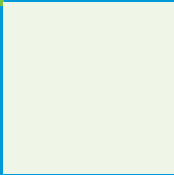
Heijnen is er een groot voorstander van om met ICT hetzelfde te doen als met de verantwoordelijkheid voor de huisvesting in het onderwijs. Dat is ook van het rijk overgeheveld naar de lokale overheden. "Daar is ineens veel meer vaart in gekomen", weet Heijnen. Volgens hem zal een dergelijke transfer het ICT-gebruik binnen de scholen aanzienlijke push geven. Ook kwalitatief. Heijnen: "Iedereen heeft wel in de gaten dat het om een onomkeerbaar proces gaat. Besturen zijn daarom ook erg

gemotiveerd eraan te werken. Toch zie ik nog te veel fabrieksofstellingen in de klas. En is ICT nog te weinig echt in het curriculum opgenomen".

Toekomst

Er is nog veel te doen, zegt de wethouder. Hoewel het beeld van het Sociaal en Cultureel Planbureau 'kinderen leren thuis met de computer omgaan, niet op school', niet het zijne is, is er nog te veel van waar. De wethouder zou graag de ouders meer bij het proces betrekken. "Een andere omissie die we moeten oplossen is dat ouders niet kunnen volgen wat hun kinderen op school doen; het schriftje mee naar huis, gaat met ICT niet. Dat moeten ouders via de pc kunnen bekijken. Daar werken we nu ook aan."

“Als je maar bewust kiest.”

“Basis op kop.”

Voor Wim Zwaan in Meppel ging het onderwerp ICT in het onderwijs echt leven op de dag van de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Hij zat die dag in een stembureau met een ambtenaar van de afdeling automatisering van zijn gemeente en doordat de kiezers massaal wegbleven, was er veel tijd om te praten over gemeenschappelijke interesses. Zwaan: "Die ambtenaar had duidelijke ideeën over de ict op school. In het bestuursprogramma van ons college was opgenomen dat er een nota over dat onderwerp moest komen. In die uren op dat stembureau hebben we uitgebreid gefilosofeerd over wat wij van een dergelijk beleid verwachten. Grappig is dat de uitgangspunten die we toen bedachten,

nog steeds de uitgangspunten vormen. Kort gezegd komt het erop neer, dat we willen zorgen voor goede apparatuur op de scholen, dat er een optimaal netwerk ligt en dat het beheer buiten de scholen om geregeld is". Tijdens die bespreking in het stembureau maakte die ambtenaar al een eerste berekening voor Wim Zwaan. "Hij meende dat een optimale aanpak tussen de anderhalf en twee miljoen gulden zou gaan kosten. Dat vond ik wel een beetje veel voor een gemeente met 30.000 inwoners. We besloten uiteindelijk te starten met zeveneneenhalf ton. Dat bedrag hadden we gereserveerd uit het overschot van de jaarrekening. Tenslotte heeft het project ongeveer 544 duizend euro gekost als je ook alle ambtelijke inzet in geld vertaalt."

Uitgangspunten

Om een indruk te krijgen van de stand van zaken in het onderwijs in Meppel, werd er geïnventariseerd hoe het ervoor stond. "Het beeld wat naar voren kwam was dat het allemaal erg afhing van een enthousiaste leraar of ouder, vaak met goede resultaten, maar het was duidelijk dat het niet zou beklijven. Er bleek ook een grote bereidheid om samen te werken, zeker als de gemeente er ook geld in zou stoppen." Een van de punten waar Zwaan in Meppel tegenaan liep, was het beleid van minister Hermans. "Hij ziet geen rol voor de gemeenten. Al het geld gaat rechtstreeks naar de scholen. Hij vindt het geloof ik wel leuk als de gemeente een coördinerende rol speelt, maar daar is geen geld voor. Daarom doet 90% van de gemeenten ook niets." Zwaan is van mening dat als de gemeente er geld in stopt, dat je er dan ook voor moet zorgen dat het geld goed besteed is. In een van de eerste contacten met het ministerie, bij wat toen nog de directie ICT van het ministerie van OC&W heette en inmiddels is overgegaan in de Stichting Ict op School, werd het Zwaan duidelijk dat er een stevige projectleider nodig was om de kar in Meppel te trekken. Hij vond deze projectleider in de persoon van Rinus Scholtus, oud-raadslid voor de GPV en directeur van een ICT-voorhoedeschool in Meppel. Zwaan: "Scholtus voldeed aan al onze wensen. Hij had verstand van scholen, van ICT, hij kon communiceren en hij was betaalbaar". Scholtus werkte verder aan het op een lijn krijgen van alle scholen. Daardoor lukte het om gezamenlijk in te kopen, waardoor veel geld bespaard werd.

De gemeente gaf voor iedere computer een subsidie van vijfhonderd gulden en zo werd bereikt dat de norm van een computer op tien leerlingen werd gehaald. De afschrijving van de computers is in vier jaar, zodat het ook over enige jaren mogelijk is om moderne computers in het onderwijs te hebben. Een belangrijk punt in de aanpak van Meppel is, dat iedere school zijn eigen werkplan heeft moeten maken. Een belangrijk onderdeel daarvan was de scholing van de leerkrachten. Zwaan: "Wat wij belangrijk vinden is dat alle leerkrachten er mee kunnen werken en dat de apparatuur werkt. Vandaar dat wij nieuwe spullen willen en geen afdankertjes. Als je wilt dat ICT geaccepteerd wordt, moet je niet een leraar die het toch niet helemaal ziet zitten, laten werken met apparatuur die het niet goed doet. Dan raakt men volslagen gedemotiveerd. Aan het eind van dit jaar is het de bedoeling dat alle leerkrachten met ICT overweg kunnen".

Stap voor stap

Een van de voorbeelden waarop ook andere instellingen in Meppel erbij worden betrokken, is de virtuele wandeling door de stad. Dat is opgezet door de organisatie Oud-Meppel. Tijdens de wandeling fungeert de stadsomroeper als gids en zijn er allerlei bezienswaardigheden te zien. De verschillende scholen leggen daarbij verschillende accenten. Die verschillende accenten leggen scholen ook op de invoering van ICT. De eerste drie scholen die operationeel zijn, hebben alledrie voor een ander systeem gekozen. De ene heeft gekozen voor een echt computerlokaal, de tweede heeft de apparatuur verspreid over de klassen en de derde heeft gekozen voor een draadloos systeem, waardoor de zaak heel flexibel is te gebruiken. Zwaan is erg voor de eigen keuzes van de scholen. "Het maakt ons niet uit waar je voor kiest, als je maar bewust iets kiest. Onze doelstelling is dat in 10% van de lessen ICT gebruikt wordt, daar zitten we nu. Half oktober gaan we in een sessie van 24 uur met alle directeuren kijken hoe we weer een stap verder komen. Daarbij worden ook externe deskundigen betrokken; de eerste dag ben ik daar ook bij."

Enschede: De Basis op Kop

Ook in Enschede is een van de vertrekpunten bij het gemeentelijk beleid voor ICT op school, dat de gemeente de krachten van de scholen wil bundelen. Uit de verkoop van het kabelbedrijf was een bedrag van een miljoen gulden gereserveerd voor de stimulering van ICT-toepassingen. PvdA-wethouder Eric Helder van onderwijs vormt samen met zijn VVD-collega Marco Swart de bestuurlijke tandem die het project voortstuwt. Helder: "We hebben het project, waar eerst alleen de basisscholen aan mee zouden doen, Basis op Kop genoemd. Alle scholen voor primair onderwijs worden aangesloten op een stedelijk netwerk, waar verder ook de schoolbegeleidingsdienst, de bibliotheek en nog enkele instellingen bij betrokken zijn. Via dit netwerk kunnen de scholen met elkaar communiceren en kan er geput worden uit een stedelijke databank. Alle scholen komen natuurlijk ook op Kennisnet, zoals alle scholen in Nederland, maar wij willen meer. Mijn zorg daarbij is vooral hoe je bereikt dat ICT bijdraagt aan meer kansen voor kinderen, want dat is mijn politieke inspiratie".

Dienstenplatform ICT

Enschede komt nog steeds voor op de verkeerde lijstjes. "We staan op plaats 38 van de 40 in de sociale atlas en we willen hoger. Naast die problemen hebben we ook veel positieve punten. De Universiteit Twente geldt als de universiteit op het gebied van

ICT, we hebben goed hoger beroepsonderwijs en een organisatie als de SLO, waar leermethoden worden ontwikkeld." Een andere overeenkomst met het project in Meppel is, dat ook in Enschede de techniek de school uit moet. Om die reden is er een Dienstenplatform ICT in Enschede van de grond getild. Dit project wordt getrokken door de schoolbegeleidingsdienst en de Openbare Bibliotheek Enschede. Helder: "Ik ben daarom niet gelukkig met het nieuwe landelijke beleid om het geld voor schoolbegeleiding zonder meer in de richting van de scholen te laten gaan. Waar ik wel heel blij mee ben, is de betrokkenheid van de drie grote schoolbesturen. Ik

merk dat zij zich in willen zetten voor een beter onderwijsbeleid ten behoeve van de kinderen in achterstandssituaties. Dat komt gedeeltelijk ook, omdat alle drie de schoolbesturen met scholen in een dergelijke achterstandssituatie te maken hebben".

Een hartenkreet heeft Eric Helder wel over het landelijk onderwijsbeleid. "Er zijn veel goede aanzetten in het landelijk onderwijsbeleid, maar wat me erg tegenvalt is dat daar de ruimtelijke consequenties voor de huisvesting niet worden getrokken. De normen voor schoolgebouwen zijn duidelijk standaardoplossingen die uit een andere tijd stammen. Je hebt veel meer behoefte aan kleinere ruimten. Voor remedial teaching en voor kinderen die aan een bepaald project werken. Wat je ziet is dat er in een hoek van een klaslokaal moet worden gewerkt, of in de gang of in de hal." Dat zijn zaken die Helder met de andere wethouders aan de orde stelt in de commissie onderwijs van de VNG, maar hij merkt wel dat veel collega's in kleinere gemeenten iets hebben van 'Wat moeten wij daarmee'. Hoewel Helder van mening is dat Karin Adelmund oog heeft voor de positie van de gemeenten, vindt hij het jammer dat er in partijverband weinig aandacht aan lokaal onderwijsbeleid wordt gegeven. "Vroeger waren er bijeenkomsten met partijgenootwethouders en de staatssecretaris, maar ik moet wel erg diep graven om mij een dergelijke bijeenkomst te herinneren."

De praktijk; webcams en chat

Tenslotte een praktisch voorbeeld over de toepassing van ICT in Enschede. Helder: "ICT kan een rol spelen bij de verwerking van de emoties die bij de vuurwerkcramp naar boven zijn gekomen. Op enkele scholen waar veel kinderen de ramp hebben beleefd, wordt via het netwerk met behulp van webcams gechat met kinderen van andere scholen die in een soortgelijke situatie zitten. Een soortgelijke situatie doet zich voor bij kinderen die in een ander deel van de stad terecht zijn gekomen. We hebben geprobeerd de kinderen zoveel mogelijk bij elkaar op school te houden, onder andere via een uitgebreid leerlingenvervoer, maar natuurlijk gaan kinderen ook regelmatig in een nieuwe wijk op school. Via dat elektronische netwerk wordt het netwerk van de kinderen in stand gehouden".

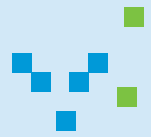
De gemeente als stimulator en aanjager

Interview met de heer Anno Bakker, wethouder van onderwijs, cultuur, sport en welzijn. De gemeente heeft 25 scholen in het basis- en voortgezet onderwijs waar ongeveer 3500 leerlingen onderwijs volgen.

In het voorjaar 2000 heeft de gemeente Hellendoorn besloten om ICT op de scholen te gaan invoeren. Bakker: "Wij wilden beslist niet achter de feiten aanlopen en onze leerlingen de kansen geven waarop zij recht hebben. Daarom heeft de gemeenteraad 454 duizend euro ter beschikking gesteld. Overigens wil ik er graag aan toevoegen dat wij van mening zijn dat ICT niet de leerkrachten moet gaan vervangen. De computer is een ondersteunend medium".

Rol gemeente

Het beleidsplan onthult een gemeente die voor zichzelf een rol met een meerledig karakter ziet. In de eerste plaats wil de gemeente een katalysator of regisseur zijn. Bakker: "Wij hebben die rol als volgt aangepakt. We zijn met alle schoolbesturen rond de tafel gaan zitten en in een constructieve sfeer is onze visie op ICT in het Hellendoornse onderwijs uitgekristalliseerd. Zo constateerden we dat computers in scholen veel problemen rondom beheer kunnen opleveren. Daarom hebben wij gezegd: de techniek moet de deur uit. Het is voor ons absoluut een voorwaarde dat het beheer van de computers goed geregeld is zodat docenten bezig kunnen zijn met hun lesgevende taken. Alle scholen hebben een ict-coördinator en dat is een functionaris met een onderwijskundige achtergrond, geen technicus. Voor het beheer hebben we een contract afgesloten met de IJsselgroep ICT. Daarnaast is er een permanent overlegorgaan ICT-coördinatoren. Als relatieve buitenstaander zeg ik, rooster deze mensen vrij om hun werk goed te doen, het moet niet even naast de andere werkzaamheden gedaan worden".

Het tweede facet waar de gemeente een rol voor zich ziet weggelegd is die van facilitator. De faciliteiten bestaan uit het beschikbaar stellen van een startsubsidie van 454 duizend euro voor de aankoop van hardware en het aanleggen van netwerken. Daarnaast heeft de gemeente ambtelijke formatie beschikbaar gesteld om het Onderwijsnet Gemeente Hellendoorn (OHE) tot stand te brengen en te ondersteunen. Bakker: "Uiteraard wil de gemeente waar voor het geld. Daarom hebben we de Stichting Onderwijsnet Hellendoorn opgericht. Dat is gebeurd op 24 september 2001. In deze stichting hebben alle besturen van de basisscholen zitting. De belangrijkste taak van deze stichting is het beheren van een fonds. De stichting is verplicht een jaarverslag aan B&W te overleggen. Nu we wat verder zijn merk je ook het belang van de stichting op een ander vlak. Sommige scholen hebben de neiging om hun eigen gang te gaan. Door de stichting is er volop kennisuitwisseling en hoeft het wiel niet steeds opnieuw te worden uitgevonden".

In het licht van de implementatie bezien is het derde aspect in de rol die de gemeente zich gedacht heeft een belangrijke, namelijk die van stimulator en aanjager. "Je

moet je van tevoren afvragen hoe gaan we nu feitelijk de zaak implementeren, wat doen we met de opleiding van leerkrachten, hoe maak je de omslag van het hebben van apparatuur naar het toepassen van die apparatuur. Vrijblijvendheid is het laatste wat we kunnen gebruiken. Onze school voor voortgezet onderwijs is al een stap verder en had meer behoefte aan een smartboard en een beamer. We zijn blij dat we dergelijke verzoeken kunnen honoreren", aldus Bakker.

Project Digitaal Loket

Bakker vertelt over een pril project: digitaal loket. "Dit project moet het komende jaar verder ontwikkeld worden. Het project houdt het volgende in: de taalprojecten die de bibliotheek heeft ontwikkeld, wil men gaan digitaliseren en voor de internet-site geschikt maken. Zo moet een vraagbaak ontstaan. Kern vormen de taalprojecten die zodanig uitgewerkt zijn dat ze leerkrachten ondersteuning bieden bij de behandeling van die taalprojecten. Het is een behoorlijk kostbaar project namelijk 300.000 gulden waarvan de gemeente de helft betaalt. Dat bedrag komt uit een potje voor taalachterstanden; voor het resterende deel zijn we nu op zoek naar sponsors. Het regioplatform dat ICT op school heeft opgericht en waarin samenwerkingsverbanden bij elkaar komen, werkt goed. Wij willen binnen dat platform het digitale loket onder de aandacht brengen."

Adaptief onderwijs

De wethouder legt uit dat het met name de snelle maatschappelijke ontwikkelingen zijn die meer dan ooit noodzaken om kinderen straks goed voorbereid de maatschappij te laten ingaan. "We zien steeds meer mogelijkheden voor het gebruik van ICT. De kwaliteit van het onderwijs kan door het gebruik van ICT een geweldige impuls krijgen. Tegenwoordig spreken we over adaptief onderwijs, onderwijs dat toegespitst is op het individuele kennen en kunnen van leerlingen. Ook daarin kan ICT beslist een belangrijke rol vervullen. Dit zijn voor onze gemeente heel belangrijke overwegingen geweest waarom we met ICT aan de slag zijn gegaan."

Continuïteit

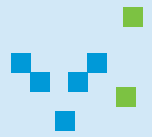
Bakker is er goed van doordrongen dat de eerste fase van het traject een tamelijk incidentele is. "Na de implementatie moet je zorgen voor continuïteit en dat is minstens zo belangrijk. De gezamenlijke schoolbesturen zijn daar nu al heel intensief mee bezig en het loopt naar tevredenheid." De schoolbesturen hebben nadrukkelijk gevraagd of de gemeente betrokken wilde blijven bij de stichting. Daarom woont beleidsmedewerker Jan Brand als coördinator de zittingen van dit orgaan bij. Hij maakt geen deel uit van de stichting. Die vraag van de schoolbesturen geeft aan dat er bereidheid is tot samenwerking en dat de besturen eraan hechten de gemeente een rol te laten spelen in het proces.

Probleempjes

"Ondanks kleine probleempjes wat inzichten betreft prijzen we ons gelukkig met de samenwerking tussen de scholen", stelt wethouder Bakker. Men heeft echter ook nog met andere problemen te maken gehad, namelijk technische. Niet alle schoolgebou-

wen bleken genoeg elektriciteit te kunnen leveren voor alle computers en toebehoren. Er moesten groepen bijgeplaatst worden. Ook het meubilair vroeg op sommige scholen om aanpassingen. Bakker vertelt dat niemand daar in eerste instantie aan gedacht had. Daarnaast speelde de beveiliging van de apparatuur een rol. "Dat aspect hadden we in eerste instantie enigszins vergeten."

Enkele scholen ervaren het inleveren van een stukje autonomie als een minpunt. Bakker: "Uit oogpunt van veiligheid hebben we overal hetzelfde (goede) systeem aangeschaft. Wij willen niet dat elke school nu maar allerlei software op de harde schijf van de server zet. Dat moet centraal gebeuren. Op de helpdesk wordt bijgehouden wat er aan software op de harde schijf staat. De helpdesk kan ook op afstand ingrijpen en dat vinden de scholen lastig. Als docenten nieuwe software hebben willen ze daarmee snel aan de gang. Om allerlei ellende te voorkomen willen we dat centraal houden".

Contacten

In het begin zijn er veel contacten met de buurgemeenten geweest. Zo zijn er veel ideeën uitgewisseld. De buurgemeenten hebben kunnen profiteren van het beleidsplan. Voor enkele gemeenten heeft het als een van de pijlers mogen fungeren bij de uitstippeling van hun eigen beleid. De gemeente Hellendoorn heeft geen contacten met universiteit Twente of ROC Oost-Nederland. IJsselgroep ICT heeft wel vergaande contacten met de universiteit Twente heeft over allerlei onderwijskundige zaken. Op die manier komt de aldaar opgedane expertise vanzelf in Hellendoorn terecht. Bakker stelt: "We bemoeien ons daar niet mee en het is ook de bedoeling dat we ons daar niet mee bemoeien". En zo blijkt maar weer dat als een ieder op het gebied blijft waar zijn expertise ligt, de zaken goed lopen, ook virtueel.

A decorative graphic on a blue background. It features several squares in various shades of green and yellow, arranged in a scattered pattern. A large, stylized number '6' is visible in the bottom right corner, rendered in a lighter blue color.

Kansen voor alle kinderen

Interview met wethouder van stadsontwikkeling en onderwijs mevrouw Miriam Depondt-Olivers. Sinds 1999 is zij wethouder.

Maastricht bezit als 100.000plus-stad 38 scholen voor het basisonderwijs, 8 scholen voor het voortgezet onderwijs, 2 instellingen voor speciaal basisonderwijs, 3 ZMOK scholen en 2 ZMLK scholen. Daarnaast studeren er ongeveer 5000 studenten op het ROC, 5000 in het HBO en 11.000 in het WO. Naast alle ICT-ontwikkelingen kende de stad de afgelopen jaren nog een interessant traject: alle 8 scholen voor voortgezet onderwijs zijn onder één bestuur gekomen. "En dat functioneert buitengewoon goed", weet wethouder Depondt. "Wij hebben met het onderwijsveld overlegsituaties over nagenoeg alles wat maar aan de orde kan komen. Dat doen we in het Educatief Beraad. Omstreeks 1999 is ICT op de agenda gekomen. Er is toen een eerste bedrag van ongeveer 136 duizend euro vrijgemaakt om voor zowel basis- als voortgezet onderwijs te komen tot een goede visie op ICT. Door een visie te ontwikkelen voorkom je dat elke school opnieuw het wiel gaat zitten uitvinden en bevorder je samenwerking, waarbij het budget een hefboomfunctie heeft. Toen de gemeenteraad besloot het aandeel in het lokale nutsbedrijf aan Essent te verkopen wilde de Raad een gebaar maken naar de bevolking. Besloten is om van de opbrengst 454 duizend euro af te zonderen en extra te bestemmen voor ICT in het onderwijs."

Doelstelling

Depondt: "We hebben voor die drie ton alle scholen in beeld laten brengen door de universiteit en schoolbegeleidingsdienst. Zo wisten we precies wat de wensen en verwachtingen van elke school op het gebied van ICT waren. Omdat het voortgezet onderwijs al een stap verder was dan het basisonderwijs zijn de wensen voor deze instellingen direct schoolspecifiek gemaakt. Tegelijkertijd zijn we inhoudelijke werkgroepen gestart om te bekijken hoe het onderwijs meer afgestemd kan worden op ICT en hoe we de leerlingen actiever kunnen laten participeren.

In het basisonderwijs hebben we een projectleider benoemd die afkomstig is van de schoolbegeleidingsdienst. Door ook scholen van buiten Maastricht erbij te betrekken hebben we een regionaal samenwerkingsverband gecreëerd."

Over de doelstelling die met het beleid bereikt zou moeten worden is de wethouder helder: "ICT moet als onderwijsinstrument daadwerkelijk gebruikt worden. Dat gaat dus verder dan 'waar zet ik de apparaten neer'."

Educatief Beraad

In het eerder genoemde Educatief Beraad zijn de besturen van de Maastrichtse instellingen voor primair en voortgezet onderwijs vertegenwoordigd. Ook het peuterspeelwerk en ROC Leeuwenborgh participeren in dit gremium. Het ROC is bereid geweest zijn ICT-expertise op het gebied van bedrijfsvoering, leerlingenadministratie en leer-

lingvolgsystemen ter beschikking te stellen van de andere onderwijsinstellingen. De universiteit is procesinhoudelijk betrokken.

De projectstructuur van het Educatief Beraad heeft ertoe geleid dat primair en voortgezet onderwijs afzonderlijk tot een nadere invulling van hun ICT-plan moesten komen. Dat is goed gelukt. Er is een projectplan vastgesteld dat naar voren kijkt, de uitdagingen beschrijft en de mogelijkheden van ICT in het onderwijs een plaats geeft. Aan de schoolbesturen is gevraagd per bestuur een beleidsvisie te ontwikkelen op grond waarvan iedere individuele school een schooleigen ICT-plan kan opstellen. Het heeft geleid tot een positionering in het voortgezet onderwijs van nieuwe functies als systeembeheerders en beleidsmakers die een visie ontwikkelen op hoe het onderwijs er in de toekomst moet gaan uitzien.

De ontwikkeling op het gebied van ICT in Maastricht heeft inmiddels ook geleid tot een uniform schooladministratiesysteem in het voortgezet onderwijs.

Universiteit Maastricht

Maastricht is blij met de Universiteit Maastricht en voor zaken die het onderwijs aangaan maakt de gemeente graag gebruik van de diensten van het Expertise Centrum Actief Leren van de universiteit (ECAL). ECAL is een onderdeel van de vakgroep Onderwijsontwikkeling en onderwijsresearch. Zo hebben de vo-scholen gevraagd om een bestuurlijke monitor op te zetten waarbij de universiteit de taak zal krijgen om de gegevens te interpreteren. Depondt is, ondanks het prille begin, duidelijk enthousiast. Wellicht kan er uiteindelijk een datawarehouse constructie ontstaan.

De wethouder: "De positie van de universiteit in het onderwijsbestel van Maastricht is zeker functioneel van aard. Met name de faculteit onderwijskunde betekent veel voor ons overige onderwijs. De maatschappelijke functie van de universiteit wordt steeds manifester. Als stad kunnen we langzamerhand niet meer buiten de universiteit".

Er is structureel regionaal netwerkoverleg tussen het VMBO/MBO en de universiteit om de diversiteit aan doelgroepen binnen het VMBO in goede banen te leiden en op de juiste manier onderwijs te bieden. ECAL is eveneens bij de ontwikkeling van het studiehuis betrokken. Het centrum is gevraagd te kijken naar de inhoudelijke implementatie van ICT in het vo en daar een begeleidingstraject opgezet.

Maastricht is de eerste gemeente in Nederland die samen met universiteit, hogescholen en de studenten zelf een studentenbeleid ontwikkeld heeft. Dat initiatief heeft een eigen website: www.studentenstad.maastricht.nl.

Stand van zaken

Met betrekking tot ICT is er een aantal voorhoedescholen. Deze zijn vorig jaar ingericht en dit jaar zullen deze scholen beslissen welke producten ze gaan kopen. Nu het bestuurlijk netwerk is ingericht heeft dat in het voortgezet onderwijs tot een tweede spoor geleid: de onderwijsinnovatieve ontwikkelingen worden opgepakt.

De rol van de overheid is altijd wat lastig want hoe ver gaat de autonomie van schoolbesturen? De gemeente Maastricht vindt dat scholen een eigen beleid moeten kunnen voeren. Er is één conditie, de scholen moeten ook uit hun eigen budgetten gelden voor ICT vrijmaken, want de vergoedingen van het rijk zijn immers niet geoormerkt. Vrijblijvendheid is niet aan de orde. De scholen willen echter graag meedoen

en ook de scholen in de regio kunnen meedoen aan de visieontwikkeling om dan binnen hun eigen context verder te gaan. Depondt: "We hebben daarin ook niet benauwd geopereerd. Vanuit de regionale spreidingsgedachte hebben we schoolbesturen aangezet plannen te maken en die komen nu binnen".

De toekomst

"Als onderwijs goed gebruik maakt van ICT, en ik zie het gebeuren dat er steeds meer leermiddelen gebruik zullen maken van ICT of direct in ICT-vorm aangeboden worden, is dat voor 80 à 90 procent van de bevolking geen probleem", merkt de wethouder tot slot op. "Maar wat doen wij met kinderen die thuis geen computer hebben en die ouders hebben die geen geld en/of interesse hebben om hun kinderen verder te helpen. Ik vind dat een apart aandachtspunt. Als we zien hoe snel onze maatschappij aan het informatiseren is dan moeten we ervoor zorgen dat kinderen die om welke reden dan ook thuis daar niet de mogelijkheden toe hebben niet achterblijven of zelfs afhaken. Anders creëren we nieuwe achterstandgroepen."

The image features a solid blue background. In the center, the text "Verbinden en vernieuwen" is written in white. Surrounding the text are several geometric shapes: a white square, a dark green square, and a light green square. To the right, there is a large, stylized graphic element consisting of a light green square and a blue shape that resembles a thick, bent arrow pointing towards the bottom right. The overall design is clean and modern.

Verbinden en vernieuwen

“Wij zijn begonnen met alle besturen om de tafel uit te nodigen. Zowel van het basisonderwijs, van het voortgezet onderwijs, het ROC, het HBO en zelfs van de universiteit. Het gevolg was een convenant en de oprichting van TOWN, het Tilburgs Onderwijs Net.” Aan het woord was vlak voor de verkiezingen voor de gemeenteraad van 6 maart 2002, de toenmalige onderwijswethouder van Tilburg, Wilbert van Herwijnen. Het was hem destijds opgevallen dat op veel scholen de voortgang bijna geheel afhing van de aanwezigheid van een bevlogen leraar of enthousiaste ouder. “Ik vond dat alle kinderen ermee kennis moesten kunnen maken.” Het gevolg van de eerste afspraken was dat alle scholen aan

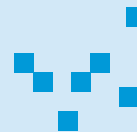
een netwerk kwamen te hangen, waar verder ook de bibliotheek, de schoolbegeleidingsdienst, de gemeente en het onderwijsbureau een onderdeel van werden. “Aan de ene kant waren dat schoolbesturen met een groot aantal scholen, aan de andere kant waren dat echte eenpitters. De directeur van het ROC bleek erg enthousiast en werd ook de voortrekker en tevens de directeur van TOWN. Over een paar zaken waren we het meteen eens. Er zou een glasvezelnet komen, dat van de scholen zelf zou worden.”

Doelstelling TOWN

Met de oprichting van TOWN hadden de initiatiefnemers de bedoeling:

- de samenwerking op het gebied van ICT te bevorderen;
- een breedbandig intranet te realiseren;
- contracten te sluiten met derden, waarop partijen naar believen kunnen intekenen;
- samenwerkingsprojecten op te zetten;
- de kosten voor investering en exploitatie te drukken.

De kernwoorden waar TOWN mee wil werken zijn verbinden en vernieuwen. Zeker in het begin van de activiteiten was het grootste probleem om alle scholen snel met het lokale netwerk te verbinden. Daarbij werd dankbaar gebruik gemaakt van de mogelijkheid om via de universiteit gebruik te maken van Surfnets. Dit werd gedaan omdat uit de planning van Kennisnet bleek dat Tilburg pas laat aan de beurt zou zijn om op Kennisnet te worden aangesloten. Reden voor Van Herwijnen om met het departement te gaan praten, om de zaak te bespoedigen. “Den Haag voelde er weinig voor om Tilburg naar voren te halen, maar het bleek dat we in een aantal gevallen dezelfde leverancier hadden. We konden toen de afspraak maken, dat we via voorfinanciering de zaak voor eigen rekening aan konden leggen. Het departement zei: Als jullie het financieren, dan krijgen jullie de centen als je aan de beurt bent. Daardoor hebben we zaken naar voren getrokken. Het kwam daarbij ook goed uit dat we op dat moment aandeelhouder van Essent waren. Dat is de energieleverancier, die ook de kabel in Noord-Brabant en Limburg onder haar hoede had. Als wethouder onderwijs heb je geen directe contacten met Essent, dat doet de portefeuillehouder economi-

sche zaken. Maar als je als gemeente Tilburg belt, dan merk je dat wel. We hebben het dus helemaal zelf geregeld en pas later het geld van het ministerie ontvangen.”

Vernieuwingsslag

Om de vernieuwing te stimuleren werkt TOWN langs drie sporen. Ten eerste door scholen te informeren over programma's en projecten uit de educatieve markt. Ten tweede door scholen te bezoeken. Dit kan gaan over zowel infrastructuur als over programma's en strategie. Ten derde worden scholen ondersteund bij het schrijven van projectplannen, teneinde extra subsidies te verwerven. De mensen van TOWN hebben dus de hele infrastructuur opgezet, maar ze zijn er ook om de mensen in het onderwijs voor te lichten over de mogelijkheden van de automatisering. Van Herwijnen: “Je hoort in het onderwijsveld vaak dat koepels van schoolbesturen vragen om een informatiepunt. In Tilburg zeggen de scholen: We hebben TOWN al, dat is een informatiepunt om de hoek en er zitten nog gezichten bij ook. Je weet wie je krijgt als je ze belt”. Als insteek is in Tilburg het netwerk van de universiteit gekozen, namelijk Surfnet. “Dat is een groot voordeel geweest in Tilburg, dat zowel de universiteit als de HBO-instelling actief mee wilden doen. Dat gaf op het terrein van de technische infrastructuur een grote voorsprong. Er waren af en toe wel spanningen tussen Kennisnet en Surfnet. Maar omdat de hele onderwijskolom, van universiteit tot basisonderwijs hier om de tafel zaten, was Tilburg toch een ander soort partner geworden.”

Ook voor de Katholieke Universiteit Brabant was het aantrekkelijk om mee te doen. Van Herwijnen: “Door het samenwerkingsverband, waar ook alle scholen voor voortgezet onderwijs in mee doen, komen al die leerlingen in aanraking met de regionale universiteit. Die leerlingen zien dan de mogelijkheden die de universiteit te bieden heeft en dat geeft een voorsprong op andere universiteiten. De universiteit zag het ook als een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Toen de voormalige CDA-staatssecretaris Yvonne van Rooy aantrad als voorzitter van het College van Bestuur van de Katholieke Universiteit Brabant, heeft ze een rondje door de stad gemaakt. Langs de onderwijsinstellingen, maar ook langs grote Tilburgse ondernemingen en tal van andere organisaties”. De universiteit wilde zich meer als een onderdeel van de stad Tilburg presenteren. “De universiteit zat aan de rand van de gemeente en stond altijd een beetje met de rug naar de stad. Er was een cultuur van we regelen onze zaken zelf wel. Van Rooy had iets van, er zijn zoveel dingen in de stad die van belang voor de universiteit kunnen zijn en de stad kan veel gebruik van ons maken. Het moment dat de universiteit de luiken open gooide, viel ongeveer samen met de start van TOWN.”

De verschillende deelnemers aan het proces hadden ook verschillende redenen om actief te participeren. Voor het HBO was vooral de lerarenopleiding de eerste insteek. De contacten waren vooral bedoeld om de reeds bestaande samenwerking met de basisscholen te verstevigen. Voor het basis- en voortgezet onderwijs was het meer de behoefte om meer met ICT te kunnen doen. Het probleem voor de individuele scholen was vaak dat men niet wist hoe dat te doen. Vanuit de gemeente was er de behoefte om administratieve zaken op te pakken. Dat gebeurde tot die tijd met

formulieren of met diskettes. Een andere verbetering was de leerplichtcontrole. Van Herwijnen: "We waren niet meer afhankelijk van de telefoontjes van de school. Dat gaat nu automatisch, zodat de leerplichtambtenaar veel sneller actie kan ondernemen. Dat heeft een duidelijke kwaliteitsslag opgeleverd".

"Er zijn natuurlijk nog steeds grote verschillen tussen de scholen. Ondanks TOWN, moet ICT op school wel gecoördineerd worden, maar dankzij TOWN hebben de scholen de faciliteiten. Dat geeft een impuls aan de scholen. Directeuren krijgen zelf ook interesse en hebben nu vaak zoiets van: Dan moeten we er ook maar iets mee gaan doen. Dat heeft tot gevolg dat er meer mensen worden opgeleid. Maar heel belangrijk is dat de voordelen in het onderwijs ook zichtbaar worden. Sommige zaken kun je zonder ICT moeilijk aan individuele leerlingen bieden." Van Herwijnen vindt het belangrijk dat TOWN geen groot opgetuigde organisatie is. "Niet TOWN bepaalt wat er gebeurt, dat doen de scholen. Daarbij zijn er scholen die een afwachtende houding aannemen, zoals er andere zijn, die graag op kop willen lopen. Maar doordat de meeste scholen onder grotere besturen vallen, krijgen die scholen niet zo gemakkelijk de kans om achterover te leunen. Achterblijvers krijgen snel de vraag: Wat doen jullie eigenlijk met ICT."

De gemeente is figurant

Van Herwijnen benadrukt dat de rol van de gemeente in zekere zin bescheiden is geweest. "We hebben de scholen en een paar andere betrokkenen in eerste instantie uitgenodigd. Die hebben onder leiding van de mensen van TOWN zelf de plannen gemaakt. De gemeente heeft die plannen in overleg met het ministerie voorgefinancierd en eigenlijk is dat alles."

Tekst en productie Stichting Ict op School & EPN - Platform voor de informatiesamenleving

Vormgeving dE vERBEELDING BNO, Den Haag

Druk Pallas Offset, Den Haag

Uitgave maart 2003

Informatie en nabestelling Stichting Ict op School
www.ictopschool.net
info@ictopschool.net

© Stichting Ict op School 2003 Overname is toegestaan onder de bronvermelding Ict op School. Website: www.ictopschool.net E-mail: info@ictopschool.net

Ict op School is een onafhankelijke stichting die door het stimuleren van samenwerking en kennisuitwisseling scholen voor primair en voortgezet onderwijs in staat wil stellen op effectieve en efficiënte wijze ICT in het onderwijs te integreren. In de rol van procescoördinator en consumentenorganisatie voert Ict op School activiteiten uit die gericht zijn op verbetering van ICT-producten en -diensten voor het onderwijs.

Ict op School is opgericht door de organisaties voor bestuur en management, verenigd in de Vereniging van Samenwerkende Werkgevers Organisaties (VSWO), bestaande uit VBKO, Besturenraad, VBS en VOS-ABB), met medewerking van de verenigingen van onderwijsmanagers AVS en VVO en de besturenorganisaties Concent en VGS.